

İşsizlik Oranı

İşsizlik oranı tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye için de en önemli makroekonomik verilerden biri arasında bulunuyor. İşsizlik oranının eğitim, cinsiyet ve yaş ve sektör gibi kategorilere göre belirgin farklılıklar göstermesi ve nitelikli işgücünün ülkelerin kalkınmasında giderek öneminin artması nedeniyle bu kavram sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal bir konu. Ayrıca işsizlik ile büyüme oranı ve yatırımlar arasındaki ilişki de ekonomi yönetimi için oldukça önemli. Bu haftaki raporumuzda işgücü piyasası ile ilgili kavramlara değineceğiz ve işsizlik oranını değerlendireceğiz.

İşgücü Piyasası İle İlgili Önemli Kavramlar

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne katılma oranı: İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus (okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapisane, kışla ya da orduvinde ikamet edenler dışında kalan nüfus) içindeki oranıdır.

İstihdam: İşbaşında olanlar (yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişiler) ve işbaşında olmayanlar (iş ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına ve işverenler istihdamda kabul edilmektedir) grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İstihdam Oranı: İstihdamın, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

İşsiz: Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik Oranı: İşsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır.

İşsizlik Oranı Verisi Nasıl Hesaplanır?

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan işsizlik oranının hesaplamaları temelde hanehalkı işgücü anketlerine dayanır. Anket, anketörler tarafından yüzyüze görüşme yöntemi ile uygulanır ve veriler doğrudan bilgisayarlara kaydedilir. Tanım ve kavramlar açısından Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Birliği İstatistik Ofisi'nin norm ve standartları uygulandığı hanehalkı işgücü anketi, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan ve okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapisanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler haricinde, hanelerde bulunan tüm kişileri kapsar. İşgücü durumunun tespitine yönelik sorular ise 15 ve daha yukarı yaştaki bireylere sorulur.

2000-2003 yılları arasında yılda 4 kez olarak açıklanan anket sonuçları, 2005 yılı Ocak ayından itibaren hareketli üçer aylık dönem verileri esas alınmak suretiyle her ay yayımlanıyor. Bu seride ilgili üç aylık dönemin ağırlıkları, dönem ortası aya ilişkin nüfus projeksiyonları esas alınarak hesaplanır ve ifade kolaylığı açısından tahminler de dönem ortası ay adıyla ifade edilir. Bu kapsamda açıklanmakta olan, Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım ayı haber bültenleri, 2000 yılından itibaren yayınlanmakta olan dönemsel sonuçlarla tamamen karşılaştırılabilir niteliktedir. 2014 yılından itibaren yeni seriye başlanmış olup, bu seri ile 2014 öncesi yayınlanan sonuçlar karşılaştırılabilir nitelikte değildir. Sürekli anket uygulaması ile birlikte, her dönemde ilgili ayların içinde kapsanan 13 hafta dikkate alınmaktadır.

Mevsim ve takvimden kaynaklanan etkiler, geçici nitelikte olduklarından, verinin genel eğilimini gözlemlenmesini engeller. Bu nedenle, kısa dönemli göstergelerdeki mevsimsel yapının belirlenmesi; ardışık dönemler arasında güvenilir karşılaştırmalar yapmak için son derece önemli rol oynar. TÜİK işgücü istatistiklerinin mevsimsel düzeltilmesini İspanya Merkez Bankası tarafından geliştirilen ve aynı zamanda Eurostat tarafından önerilen yöntem kullanarak gerçekleştirir. İşgücü istatistiklerinde takvimden kaynaklanan etkiler istatistiksel olarak anlamlı olmadığından işgücü istatistikleri yalnızca mevsimsellikten arındırılmaktadır.

İşsizlik Türleri Nelerdir?

Geçici İşsizlik: İş bulmanın zaman almasından ya da emek piyasasının iş arayanları bunlara uygun boş işlere anında yerleştirecek biçimde işlememesinden kaynaklanır.

İrادی İşsizlik: İş bulabilme fırsatı olmasına rağmen mevcut çalışma şartları, ücret düzeyi gibi kriterlerin beğenilmemesi sonucunda çalışmanın tercih edilmemesinden oluşur.

Konjonktürel İşsizlik: İktisadi dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkar.

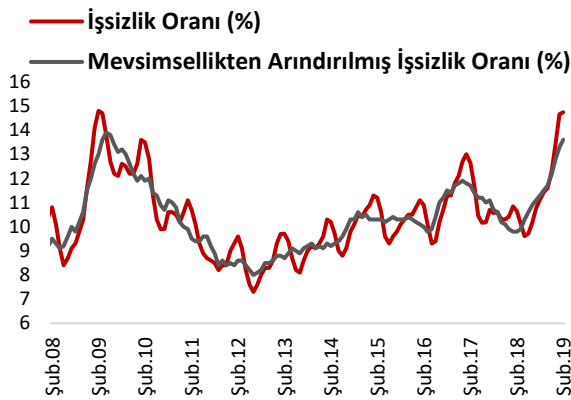
Yapısal İşsizlik: Bir ekonomide tüketicilerin tercihlerinin ve teknolojinin sürekli değişmesi nedeniyle ortaya çıkar.

Mevsimlik İşsizlik: Mevsimlere göre değişkenlik gösteren iş alanlarında mevsimi haricinde meydana gelir.

Doğal İşsizlik: Bir ekonomideki geçici ve yapısal işsizlik toplamıdır.

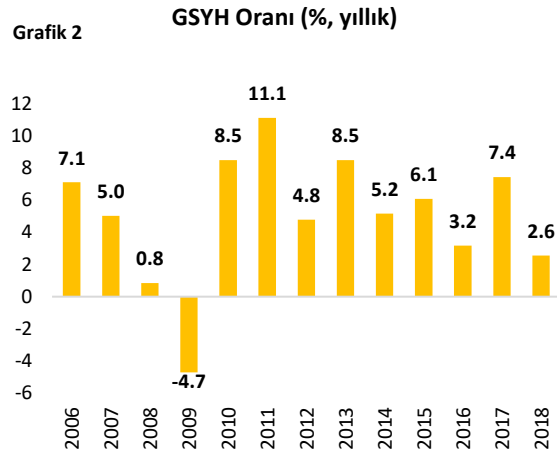
İşgücü Piyasasının Genel Görünümü

Grafik 1

Kaynak: TÜİK

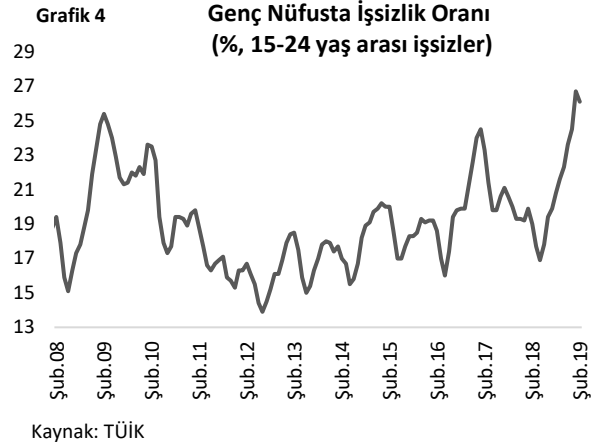
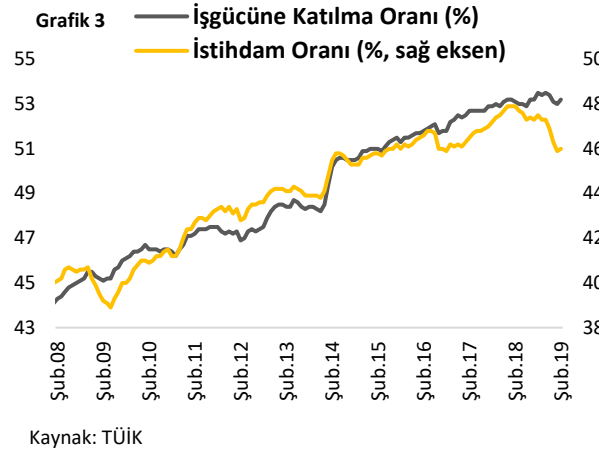
Grafik 2

Kaynak: TÜİK

Büyüme ve işsizlik oranı birbirine bağlı ve Türkiye ekonomisi için oldukça önemli iki kavramdır. Kriz dönemlerinde sermaye stoku ve yatırımlar azalması nedeniyle ekonomik aktivitedeki dalgalanmalardan işgücü piyasası doğrudan etkilenmektedir. Büyümedeki seyir bireylerin refah seviyelerinin yanı sıra yeni üretim tesislerinin kurulması ve istihdam alanlarının açılması beklentisine yansımaktadır. 2008 küresel krizinde sert bir şekilde yavaşlayan ekonomik aktivite işsizlik oranının 2009 yılında %14.8 seviyesine (Grafik 1) kadar yükselmesinde etkili oldu. Takip dönemde yavaş yavaş düşüş yaşayan işsizlik oranı 2013 yılı itibarıyla tekrar yükselişe geçti. 2017 yılında %7.4'lük büyüme (Grafik 2) ile ekonomik aktivitede yaşanan belirgin canlanma nedeniyle işsizlik oranı hızla geriledi. Ancak 2018 yılına gelindiğinde, ekonominin ülkedeki üretim kaynaklarıyla enflasyonda artışa neden olmadan ulaşılabilecek en yüksek GSYH seviyesi anlamına gelen potansiyel GSYH'nın altında büyüme kaydetmesi nedeniyle işsizlik oranı tekrar yükseldi. Türkiye'nin potansiyel büyümesi %4.5 civarında hesaplanıyor. Söz konusu yükselişte kur artışı ve finansal koşullardaki sıkılaştırmanın olumsuz etkisiyle üretimde aramalı ve hammadde girdi

oranı yüksek olan sektörlerde maliyetlerin artması da belirleyici oldu. İşsizlik oranı 2019 yılının Şubat ayına gelindiğinde ise %14.7 seviyesi ile küresel kriz dönemi seviyesinde gördüğü seviyeye yaklaştı.

İşsizlik oranındaki değişimlere son derece duyarlı olan işgücüne katılım oranı, ekonomik daralmanın olduğu ve işsizlik oranının arttığı küresel kriz döneminde %40 civarında bulunurken ilerleyen yıllarda kadınların da çalışma hayatına daha fazla katılmasının etkisiyle arttı. 2019 yılı Şubat ayına gelindiğinde, %50 civarına kadar yükseldi. Ancak gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında söz konusu oran düşük bir seviyede bulunuyor. Nüfus artış hızının yüksek olduğu ve nüfusun büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu ülkemizde, genç işsizliğin 2009-2012 döneminde geriledikten sonra tekrar yükselmeye başladığı görülüyor. Genç işsizlik büyümenin hızlandığı 2017 yılında ise sert bir şekilde düşmesine rağmen 2018 yılında finansal koşullardaki sıkılaştırmanın, işten çıkarmaların artması ve istihdam oranındaki gerilemenin etkisiyle hızla yükseldi.

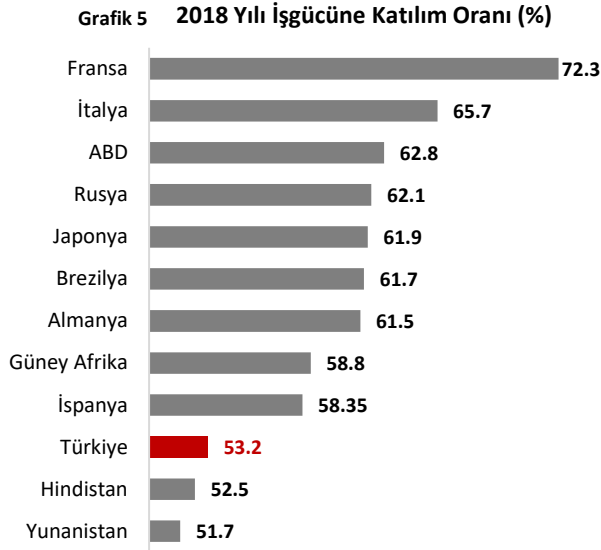
Bloomberg Sefalet Endeksi			
	2018 (Gerçekleşen)		2019 (Tahmini)
Venezuela	929,824.5	Venezuela	8,000,011.4
Arjantin	42.7	Arjantin	51.4
Güney Afrika	31.8	Güney Afrika	32.3
Türkiye	26.8	Türkiye	30.2
Yunanistan	20.1	Yunanistan	19.2
Ukrayna	19.7	Ukrayna	17.3
İspanya	16.9	Uruguay	16.2
Uruguay	16.0	Brezilya, İspanya	15.2
Brezilya	15.9	Suudi Arab.	14.4
Sırbistan	15.7	Sırbistan	14.3

Kaynak: Bloomberg

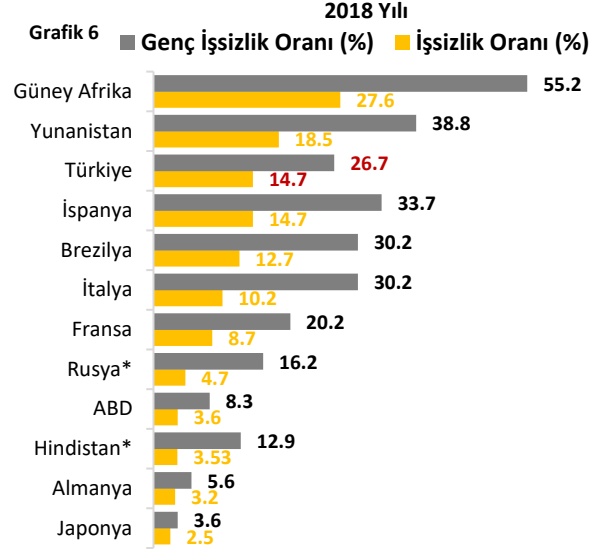
Temelde, Amerikalı iktisatçı Arthur Okun tarafından geliştirilen sefalet endeksi; işsizlik oranıyla enflasyon oranının toplanmasından oluşan bir göstergedir. İşsizliğin yükselmesi geliri olmayanların sayısının arttığını, enflasyonun yükselmesi yaşamın pahalandığını gösterdiği için endeksin yükselmesi sefaletin arttığını, dolayısıyla ekonomide bozulma ortaya çıktığını gösteriyor. Bunların yanı sıra faizlerdeki yükseliş de endeksin yükselmesinde etkili oluyor. Okun tarafından hesaplanan endeksi temel alan Bloomberg "Sefalet Endeksi (Bloomberg Misery Index)"ne göre 2018 yılında sefaletin en yüksek olduğu ülkeler sıralamasına bakıldığında, Türkiye'nin Venezuela, Arjantin ve Güney Afrika'dan sonra 4. sırada yer

aldığı görülüyor. 2018 yılında Türkiye'de büyümedeki yavaşlama, faizlerdeki ve enflasyondaki yükseliş endeksin yüksek seyretmesinde neden oldu.

Son Yıllarda Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizlik Oranı Artıyor.

Kaynak: Trading Economics

Kaynak: ILO, Statista *Genç İşsizlik Oranı 2017 verisidir.

2008 küresel krizi sonrasında özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyüme ile istihdam artışı yaşandı. Ancak 2008-2013 yılları arasında büyüme ve işsizlik oranlarındaki olumlu tablo 2014-2018 yılları arası dönemde bozulmaya başladı ve büyüme hızları yavaşlarken işsizlik oranlarında bir miktar artış oldu. Türkiye’de de kriz sonrası dönemde hem büyümede hem de işsizlik oranlarında iyileşme görüldü. Özellikle hizmetler sektöründe kadın istihdamında belirgin bir yükseliş oldu. Öte yandan, işgücü katılım oranı verilerine seçili ülkeler bazında bakıldığında, kriz sonrasında özellikle gelişmekte olan ülkelerde yüksek büyüme ile istihdam artışı yaşanmasına rağmen Türkiye’de kadınların iş hayatına daha az katılması nedeniyle gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük bir seviyede bulunduğunu görüyoruz. Histeri etkisi olarak tanımlanan ekonomideki geçici daralmaların istihdam piyasası üzerinde yarattığı uzun dönemli yansımaları da bu durumda etkili oldu. Örneğin Grafik 5’te de görüldüğü üzere Fransa, İtalya, ABD, Rusya, Japonya, Almanya gibi ülkelerde işgücüne katılım oranı %60’ın üzerine çıkmışken Türkiye’de %53.2 seviyesinde bulunuyor. Diğer yandan, işgücüne katılım oranı yüksek olan ülkelerde işsizlik oranının düşük olduğu görülüyor. İşsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde genç işsizlik de yüksek seviyelerde bulunuyor. Grafik 6’da seçili ülkeler sıralamasında Güney Afrika, Yunanistan ve İspanya’nın ardından Türkiye’nin geldiği görülüyor. Genç işsizlik oranının yüksek olması özellikle ülkemizde nüfusun büyük bir çoğunluğunun genç olması sebebiyle hem ekonomik hem de toplumsal açıdan oldukça önem arz ediyor.

Sonuç olarak, küresel kriz sonrası dönemde gelişmiş ülke merkez bankalarının uyguladığı genişleyici para politikalarının yarattığı bol likidite ortamında gelişmekte olan ülkelerde büyüme hızları arttı ve kriz döneminde yükselen işsizlik oranları bir miktar azaldı. Ancak gelişmiş ülke merkez bankalarının daraltıcı para politikası adımları sermaye akımının gelişmekte olan ülkelere yönelmesine ve gelişmekte olan ülkelerde büyümelerin yavaşlamasında etkili oldu. Ucuz borçlanma imkanının olduğu küresel kriz sonrası döneminin ardından yabancı para borçlanmanın maliyetinin artması ve yurtiçi finansal koşullardaki sıkılaştırma nedeniyle ekonomik aktivitede yaşanan azalış işsizliğin de artmasına neden oldu. 2017 yılında, %5 civarındaki potansiyel büyümenin üzerinde %7.4 büyüyen Türkiye ekonomisinde işsizlik oranı yükselişine ara vererek %10.9 seviyesinde sabit kaldı. Ancak 2018 yılında %2.6 ile potansiyel büyümesinin altında büyüme kaydedilmesinin etkisiyle işsizlik oranı sınırlı da olsa yükselerek %11 oldu. Ekonomik aktivitedeki değişimlerin işsizlik oranına geç yansıdığı göz önüne alındığında, 2018 yılındaki yavaşlamanın işsizlik oranı üzerindeki etkisinin 2019 yılı ilk çeyreğinde hissedildiğini ve Mart ayında %14.7’ye yükseldiğini görüyoruz.

Türkiye’de genç nüfus oranının yüksek olduğunu göz önüne alarak işsizlik probleminin önemli bir konu olduğunu düşünen ekonomi yönetimi bu konunun çözümünde büyüme odaklı politikaları öne çıkarıyorlar. Ancak özellikle son dönemde gerek siyasi gerekse jeopolitik nedenlerle Türkiye’nin daha önceki dönemlerde rahatlıkla çekebildiği yurtdışı fonları eskisi kadar çekemediği görülüyor. Bunun sonucu olarak kurlar üzerinde bir baskı oluşuyor ve enflasyonda yükselişe yol açıp işsizlik oranını artırıyor. Bir başka deyişle, dış finansmana dayalı büyüme odaklı izlenen ekonomi politikalarının işsizlik oranını düşürmek yerine aksine işsizliği artırdığı görülüyor. Bu bağlamda, önümüzdeki dönemde yurtdışı fonların geçmişteki kadar bol bir şekilde bulunamayacağı varsayımını göz önüne alarak görece kısıtlı olan yurtiçi kaynakların daha etkin kullanılarak verimlilik artışının sağlanması ve ülke ekonomisinin katma değeri yüksek ürünler üreterek büyümesinin gerektiğini düşünüyoruz. Bu şekilde kurulacak bir yapının işsizlik oranında kalıcı düşüş sağlayacağını düşünüyoruz.

Haftalık Veri Takvimi (27-31 Mayıs 2019)

Tarih	Ülke	Açıklanacak Veri	Önceki	Beklenti
27.05.2019	Japonya	Öncü Göstergeler Endeksi (Mart)	96.3	--
28.05.2019	Türkiye	Ekonomik Güven Endeksi (Mayıs)	84.7	77.5 (Açıklandı)
	ABD	Tüketici Güven Endeksi (Mayıs)	129.2	130
		Case Shiller Konut Fiyat Endeksi (Mart, y-y)	%4.01	--
	Euro Bölgesi	Tüketici Güven Endeksi (Mayıs)	-6.5	-6.5
	Almanya	Tüketici Güven Endeksi (Haziran)	10.4	10.4
29.05.2019	ABD	Richmond Fed İmalat Endeksi (Mayıs)	3	6
	Almanya	İşsizlik Oranı (Mayıs)	%4.9	%4.9
	Fransa	GSYH (1. çeyrek, y-y)	%1.1	%1.1
30.05.2019	ABD	GSYH (1. çeyrek, ikinci, y-y)	%0.9	%0.9
		Kişisel Tüketim Harcamaları (1. çeyrek, ikinci, y-y)	%1.2	%1.2
		Haftalık İşsizlik Başvuruları (Mayıs)	211 bin kişi	214 bin kişi
		Öncü Mal Ticaret Dengesi (Nisan)	-71.4 milyar \$	-72.3 milyar \$
		Bekleyen Konut Satışları (Nisan, y-y)	-%3.2	-%0.2
	İngiltere	Tüketici Güven Endeksi (Mayıs)	-13	-12
	Japonya	İşsizlik Oranı (Nisan)	%2.5	%2.4
		Sanayi Üretim Endeksi (Nisan, öncül, y-y)	-%4.3	-%1.4
31.05.2019	Türkiye	GSYH (1. çeyrek, y-y)	-%3	-%1.65
		Dış Ticaret Dengesi (Nisan)	-2.1 milyar dolar	--
	ABD	Kişisel Gelirler (Nisan)	%0.1	%0.3
		Kişisel Harcamalar (Nisan)	%0.9	%0.2
		Chicago PMI (Mayıs)	52.6	54
		Michigan Üni. Tük. Güv. Endeksi (Mayıs)	--	--
		Çekirdek Kişisel Tük. Harc. (Nisan, y-y)	%1.6	%1.6
	Almanya	TÜFE (Mayıs, öncül, y-y)	%2	%1.6
	İtalya	GSYH (1. çeyrek)	%0.1	%0.1
	Japonya	Tüketici Güven Endeksi (Mayıs)	40.4	--